VERIFICAREA INTEGRITĂȚII JUDECĂTORILOR ÎN ORDINE DISCIPLINARĂ

THE VERIFICATION OF THE INTEGRITY OF JUDGES IN DISCIPLINARY MATTERS

Natalia GAVRILENCO, ORCID: 0000-0002-3820-8021
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 347.962.3:341.24 e-mail: natalita.gavrilenco@gmail.com

This article explores the importance of verifying judges' integrity in disciplinary proceedings. It emphasizes the crucial role of this process in maintaining public trust in the judicial system, ensuring the rule of law, and preventing corruption. The article discusses the relevant legal framework, international norms, and evaluation methods. It also introduces the concept of "vetting" for assessing judges' ethical and financial integrity. The need for a new regulation that reflects recent changes in the judicial system and ensures transparency in the selection and promotion of judges is emphasized. Ultimately, ensuring judges' integrity is vital for a credible justice system in the Republic of Moldova.

Keywords: *disciplinary order**,** Evaluation methods, Judicial system, Public trust**,** Verification of judges' integrity**.***

INTRODUCERE

Sistemul judiciar este o componentă esențială a unei societăți democratice, asigurând aplicarea legii și protejarea drepturilor individuale. Pentru a menține încrederea publicului în acest sistem, este crucial să se asigure integritatea judecătorilor și să se trateze cu seriozitate orice abateri disciplinare. În acest articol ne propunem să explorăm importanța verificării integrității judecătorilor în ordine disciplinară, subliniind motivele esențiale pentru o justiție credibilă.

Verificarea integrității judecătorilor în ordine disciplinară reprezintă un aspect fundamental în menținerea încrederii publice în sistemul judiciar și în asigurarea statului de drept. Această procedură este importantă pentru garantarea independenței și imparțialității judecătorilor, precum și pentru prevenirea corupției și abuzurilor în cadrul sistemului judiciar. În cadrul cercetării, vom examina legislația în vigoare și instrumentele utilizate de către legiutorul moldav pentru verificarea integrității judecătorilor, vom prezenta și vom analiza implicațiile acestora, urmărind să formulăm concluzii relevante pentru întreaga comunitate juridică.

MATERIAL ȘI METODĂ

În procesul de elaborare a articolului se face referire la Legea privind selecția și evaluarea performanțelor judecătorilor, nr. 147 din 09.06.2023, la Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, nr. 178/2014 și la alte reglementări legale re-

levante. Se menționează norme internaționale, cum ar fi Principiile de Bază privind Independența Sistemului Judiciar, Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară și Convenția Națiunilor Unite împotriva Corupției, care stabilesc principii și standarde privind integritatea judecătorilor.

Se descriu procedurile specifice de evaluare a integrității judecătorilor, inclusiv criteriile și indicatorii de evaluare, procedura de evaluare a eticii profesionale și alte aspecte legate de evaluare.

Dintre metodele utilizate se enumeră: verificarea documentară, analiza comparativă, observarea și problematizarea. Aceste materiale și metode sunt utilizate pentru a se asigura că evaluarea integrității judecătorilor este un proces riguros și obiectiv, care contribuie la menținerea integrității și independenței sistemului judiciar.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Norme internaționale recomandate referitoare la evaluarea integrității judecătorilor

Necesitatea de a asigura și de a întări integritatea în rândul judecătorilor este unanim recunoscută și menționată în aproape toate documentele internaționale de bază care se referă la sistemul judiciar.

Principiile de Bază privind Independența Sistemului Judiciar [1] subliniază că judecătorii trebuie să fie persoane integre și competente, cu o educație și pregătire juridică adecvată. Orice procedură de selecție a judecătorilor trebuie să prevină numirile lor în funcții judiciare pe baza unor criterii necorespunzătoare. Discriminarea pe baza de rasă, sex, religie, opinii politice sau alte motive, precum originea națională sau socială, avere, naștere sau statut, este strict interzisă, cu excepția cerinței ca un candidat la funcția de judecător să fie cetățean al țării respective, care nu este considerată discriminatorie.

În ceea ce privește promovarea, principiile subliniază că aceasta trebuie să se bazeze pe factori obiectivi, cum ar fi capacitatea, integritatea și experiența.

Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară din 2002 [2] subliniază în mod clar că integritatea este esențială pentru exercitarea corectă a funcției judiciare. Oficiul Națiunilor Unite privind Drogurile și Criminalitatea (ONUDC) dezvoltă conceptul de integritate, evidențiind că aceasta implică onestitatea și moralitatea juridică. Judecătorii trebuie să acționeze în mod onorabil și în conformitate cu funcția lor, evitând fraudarea, înșelăciunea și minciuna. Integritatea nu poate fi divizată în grade și este necesară în mod absolut pentru sistemul judiciar.

Convenția Națiunilor Unite împotriva Corupției [3] stabilește că unul dintre obiectivele sale este promovarea integrității, responsabilității și bunei gestionări a afacerilor publice și a proprietății publice. Statele sunt încurajate să faciliteze raportarea actelor de corupție de către funcționarii publici și să ia măsuri disciplinare împotriva celor care încalcă codurile sau standardele. Convenția subliniază, de asemenea, importanța consolidării integrității și prevenirii corupției în sistemul judiciar, menționând că măsurile adoptate în acest sens pot consolida independența și autoritatea sistemului judiciar.

Astfel, integritatea și independența sistemului judiciar nu sunt valori contradictorii, ci se pot întări reciproc, și trebuie să fie menținute și promovate în mod corespunzător în cadrul sistemelor de justiție la nivel global.

Noțiunea „integritate” în sistemul judiciar implică mai multe aspecte interdependente, și anume: conflicte de interese/incompatibilități, plăți neoficiale/cadouri, stabilirea de Coduri de conduită/evaluarea comportamentului lipsit de etică, declarații de avere/interese.

În prezent, evaluarea integrității judecătorilor se efectuează de către ***Colegiul pentru selecția și evaluarea judecătorilor***, creat în temeiul Legii, privind selecția și evaluarea performanțelor judecătorilor nr. 147 din 09.06.2023 [4], care se subordonează Consiliului Superior al Magistraturii (CSM). Astfel, constatăm că de curând prin modificarea legii s-a creat un Colegiu unic de selecție și evaluare a judecătorilor.

Colegiul activează în componența a nouă membri, dintre care cinci judecători și patru reprezentanți ai societății civile, toți fiind selectați prin concurs public de CSM. Procedura și criteriile de evaluare a judecătorilor sunt prevăzute expres în legea specială. Judecătorii sunt supuși evaluării ordinare a performanțelor o dată la 5 ani.

Evaluarea ordinară a judecătorului este evaluată în baza următoarelor variabile:

a) competența profesională, care are o pondere de 50% din totalul evaluării;

b) competența organizatorică, care are o pondere de 20% din totalul evaluării;

c) integritatea, care are o pondere de 30% din totalul evaluării [5].

Îndeosebi, ne vom referi la și vom analiza componenta integrității judecătorului. Integritatea este evaluată în baza următorilor indicatori:

a) respectarea eticii profesionale;

În acest sens, va fi evaluată respectarea de către judecător a prevederilor Codului de etică al judecătorului, în măsura în care aceasta nu constituie abatere disciplinară. Acest indicator este evaluat în baza notei informative a INSPECȚIEI JUDICIARE în ceea ce privește verificările efectuate și plângerile primite cu privire la judecătorul vizat, asistării la ședințele judiciare ale judecătorului sau audierii înregistrării audio a cel puțin cinci ședințe judiciare alese aleatoriu de către membrul Colegiului [6, p. 3];

b) numărul sancțiunilor disciplinare aplicate în perioada supusă evaluării în temeiul art. 4 alin. (1) lit. a), d), e), f), l), m1), n) din Legea cu privire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, nr. 178/2014;

În acest sens, vor fi luate în considerare abaterile disciplinare constatate de către COLEGIUL DISCIPLINAR în perioada supusă evaluării. Acest indicator este evaluat în baza informației primite de la Colegiul disciplinar [6, p. 3].

c) neimplicarea în activități politice;

Implicarea în activități politice poate compromite independența unui judecător. Când judecătorii sunt văzuți ca fiind parte a unui partid sau a unei agende politice, încrederea publicului în sistemul de justiție poate fi subminată. Un judecător trebuie să fie neutru și imparțial în luarea deciziilor. Dacă se implică în politica activă, există riscul ca această imparțialitate să fie pusă sub semnul întrebării, ceea ce poate avea un impact negativ asupra calității deciziilor judiciare.

d) reputația profesională;

În acest sens, va fi luată în considerare opinia generală despre judecător, precum și autoritatea judecătorului în sectorul justiției. Acest indicator este evaluat în baza opiniei scrise a președintelui instanței în care activează judecătorul, deținerii de către judecător a funcțiilor în organele de administrare sau de promovare a intereselor judecătorilor și din alte surse, cum ar fi, spre exemplu, mass media [6, p. 3].

e) integritatea financiară.

De menționt că odată cu reforma justiției inițiată în 2021 s-a pornit cu o viziune de evaluare extraordinară a integrității etice și financiare a judecătorilor și procurorilor, așa-numitul proces de vetting.

În vederea reglementării etapei de evaluare extraordinară a integrității etice și financiare a judecătorilor și procurorilor (în continuare numit și „full vetting" sau „vetting"), urmează a fi elaborat și adoptat un nou Proiect de lege, care va cuprinde detalii despre: subiecții evaluării, instituțiile ce vor fi implicate în procesul respectiv, procedura de evaluare, efectele promovării și eșuării procesului de evaluare, procedura de contestare ș.a. Evaluarea propusă va viza:

1) Judecătorii și procurorii din cadrul instanțelor superioare din sistemul judecătoresc și al procuraturii, al procuraturilor specializate, precum și cei din funcțiile de conducere din toate instanțele și procuraturile din țară (așa cum este detaliat dezvoltat în secțiunea despre "subiecții evaluării");

2) Judecătorii și procurorii din cadrul altor instituții (Judecătoria Chișinău, Procuratura Chișinău, judecătorii și procurorii care doresc să fie promovați în funcțiile de conducere sau în instanțele superioare etc. – se analizează oportunitatea ca această categorie de subiecți să fie evaluați extraordinar, direct de către CSM/ CSP și colegiile noi (în componențe noi, după evaluarea (vetting-ul) lor), și, respectiv, capacitate cu noi instrumente de verificare și acces la resursele de date necesare). Acest lucru ar evita situațiile de blocaj al sistemului judecătoresc, dar și ar permite să pună treptat în funcție mecanismele interne de vetting [7].

Elaborarea unui nou Regulament pentru criteriile, indicatorii și procedura de evaluare și selecție, numire și promovare a judecătorilor este o necesitate iminentă, avându-se în vedere noile modificări realizate recent. Aceste modificări au adus cu sine schimbări semnificative în sistemul judiciar și cer o revizuire și actualizare a normelor și procedurilor existente.

În concluzie, noile modificări aduse sistemului judiciar au creat o necesitate imperioasă pentru elaborarea unui nou Regulament care să reflecte schimbările și să asigure că selecția, numirea și promovarea judecătorilor sunt corecte, transparente și bazate pe criterii clare și obiective. Acest nou Regulament ar trebui să fie dezvoltat cu consultarea și implicarea părților interesate, precum și să fie supus unei revizuiri periodice pentru a se asigura că rămâne relevant și eficient în contextul schimbărilor continue din sistemul judiciar.

Pentru ca un sistem judiciar să funcționeze eficient, publicul trebuie să aibă încredere. Când există suspiciuni cu privire la integritatea judecătorilor sau când aceștia sunt

implicați în scandaluri disciplinare, această încredere poate fi subminată. Prin urmare, verificarea integrității judecătorilor în ordinea disciplinară contribuie la restabilirea încrederii publice în justiție.

Deoarece Legea nr. 178/2014 reglementează răspunderea disciplinară a judecătorilor, inclusiv categoriile abaterilor disciplinare comise de aceștia, sancțiunile disciplinare și procedura de examinare a cauzelor disciplinare, este esențial ca noul Regulament să țină cont de aceste aspecte.

În cazul acordării calificativului „insuficient” în urma efecturării evaluării ordinare, judecătorul este supus evaluării extraordinare în termenul stabilit de Colegiul pentru selecția și evaluarea judecătorilor, care nu poate fi mai mic de un an. Acordarea calificativului „insuficient” la două evaluări consecutive constituie temei pentru eliberarea din funcție a judecătorului.

Potrivit Legii cu privire la răspunderea disciplinară a judecatorului, se regăsește expres că nerespectarea prevederilor art. 7 alin. (2) din Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind evaluarea integrităţii instituţionale reprezintă o abatere disciplinară a judecătorului. Această abatere corespunde cu obligația judecătorului cuprinsă în art. 15 alin. (1) lit. d) din Legea nr. 544 din 20.07.1995: „să respecte prevederile art. 7 alin. (2) din Legea nr. 325 din 23.12.2013 privind evaluarea integrităţii instituţionale”. Acesta din urmă are următorul conținut:

„(2) Agenţii publici au obligaţia:

a) să nu admită manifestări de corupţie;

b) să denunţe imediat organelor competente orice tentativă de a fi implicaţi în acţiunile prevăzute la lit. a);

c) să denunţe imediat influenţele necorespunzătoare, să declare cadourile şi conflictul de interese în conformitate cu legislaţia;

d) să cunoască şi să respecte obligaţiile ce le revin conform politicilor anticorupţie naţionale şi sectoriale prevăzute la art. 5;

e) să respecte cerinţele specifice de integritate profesională pentru activitatea agenţilor publici în cadrul entităţii publice, care i-au fost aduse la cunoştinţă;

f) să îndeplinească măsurile incluse în planul de integritate adoptat în urma evaluării integrităţii instituţionale”.

Nu am găsit cazuri în practica organelor disciplinare din Republica Moldova cu privire la această abatere.

Prin *agent public* se înțelege persoana încadrată într-o entitate publică şi care exercită o funcţie publică, o funcţie publică cu statut special, o funcţie de demnitate publică, este angajată în cabinetul persoanei cu funcţie de demnitate publică sau prestează servicii de interes public, precum şi alesul local.

Evaluarea integrității instituționale este una dintre măsurile de control al integrității în sectorul public prevăzute de art. 25 alin. (3) lit. b) și de art. 33 din Legea integrității, nr. 82/2017. Potrivit art. 29 din legea citată, această măsură constă în evaluarea externă a riscurilor de corupție din cadrul entității publice în vederea: identificarea riscurilor de

corupție cu ajutorul metodelor analitice și practice (testarea integrității profesionale), descrierea factorilor care determină riscurile identificate și consecințele lor, înaintarea recomandărilor pentru diminuarea lor.

CONCLUZII

Integritatea judecătorilor este o componentă esențială a sistemului judiciar, recunoscută în normele internaționale, cum ar fi Principiile de Bază privind Independența Sistemului Judiciar și Principiile de la Bangalore privind Conduita Judiciară.

În Republica Moldova, evaluarea integrității judecătorilor se realizează prin Colegiul pentru selecția și evaluarea judecătorilor, subordonat Consiliului Superior al Magistraturii, iar criteriile de evaluare sunt definite în legea specială.

Evaluarea integrității judecătorilor se bazează pe mai mulți indicatori, inclusiv respectarea eticii profesionale, numărul sancțiunilor disciplinare, neimplicarea în activități politice, reputația profesională și integritatea financiară.

Este esențial ca un nou Regulament să fie elaborat și adoptat pentru a reflecta schimbările recente din sistemul judiciar și pentru a asigura selecția, numirea și promovarea judecătorilor pe baza criteriilor clare și obiective.

Referințe:

1. Rezoluția 40/146 din 13 decembrie 1985, Adunarea Generală a salutat principiile și a invitat guvernele „să le respecte și să le ia în considerare în cadrul legislației și practicilor lor naționale”. Disponibil: https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/basicprinciples-on-the-independence-of-the-judiciary/ .
2. Rezoluția 2006/23, adoptată în cadrul celei de-a 41-a ședințe plenare din 27 iulie 2006. Disponibil: https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/Crime_Resolutions/2000- 2009/2006/ECOSOC/Resolution_2006-23.pdf.
3. Rezoluția 58/4 a Adunării Generale din 31 octombrie 2003. Disponibil: https://www.unodc.org/res/ji/import/international_standards/united_nations_convention_against_corruption/united_nations_con vention_against_corruption.pdf .
4. Legea privind selecția și evaluarea performanțelor judecătorilor, nr. 147 din 09.06.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2023, nr. 204-207, art. 364. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137518&lang=ro
5. Art. 7 din Legea privind selecția și evaluarea performanțelor judecătorilor, nr. 147 din 09.06.2023. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2023, nr. 204-207, art. 364.
6. SANDUȚA, V. *Integritatea judiciară – problema-cheie în reformarea justiției*. Chișinău, 2020.
7. Concept privind evaluarea extraordinară a integrității judecătorilor și procurorilor, 2023. Disponibil: https://csp.md/sites/default/files/2021-11/Proiect%20Concept_EEJP_15_11_2021.pdf